

I. TASARRUF VE İSRAF SEMPOZYUMU

İsraftan Tasarrufa

25 Aralık 2024

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI-119

KÜGEMER

Küreselleşme ve Gençlik Sorunları
Uygulama ve Araştırma Merkezi

**ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI**

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI - 119
I. TASARRUF VE İSRAF SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

Editörler

Prof. Dr. Mehmet ZELKA
Arş. Gör. Sema URNEK

Kapak ve Grafik Tasarım

Esra ULUTAŞ

ISBN

978-625-93668-2-1

Yayıncılık Sertifika No

69591

Baskı Tarihi

2025

Baskı Sayısı

1. Baskı

İletişim Bilgileri

www.uskudar.edu.tr – yayin@uskudar.edu.tr

Tel: 0216 400 22 22 / Faks: 0216 4741256

Altunizade Mah. Üniversite Sk. No: 14

Pk: 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye

Copyright © 2025

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak T.C. Üsküdar Üniversitesine aittir. Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Bu kitabın hiçbir kısmı yayıncısının yazılı izni olmaksızın elektronik veya mekanik, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi saklama, erişim sistemi ile çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve satışa sunulamaz.

Bu kitap Uluslararası I. Tasarruf ve İsraf Sempozyumu bildiri özetlerinden derlenmiş olup metinlerde yer alan her tür görüş ve düşüncenin sorumluluğu bildirinin yazarına aittir.

TASARRUF VE İSRAF SEMPOZYUMU: İSRAFTAN TASARRUFA

SEMPOZYUM ÖZET KİTAPÇIĞI

Editörler

Prof. Dr. Mehmet ZELKA
Arş. Gör. Sema URNEK

25 ARALIK 2024

KONGRE KURULLARI

SEMPOZYUM ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Nevzat TARHAN (*Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü*)

SEMPOZYUM BAŞKANI

Prof. Dr. Mehmet ZELKA (*Üsküdar Üniversitesi, Rektör Danışmanı*)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Mehmet ZELKA (*Üsküdar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Aziz AĞGÜL (*Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı (TİSVA) Kurucusu*)

Prof. Dr. Sedat MURAT (*İstanbul Üniversitesi*)

Prof. Dr. Seyfettin ERDOĞAN (*Medeniyet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU (*Biruni Üniversitesi*)

Prof. Dr. İsmail BARIŞ (*Üsküdar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Sırrı AKBABA (*Üsküdar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Niyazi BEKİ (*Üsküdar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Elif ERHAN (*Üsküdar Üniversitesi*)

Doç. Dr. Said CEYHAN (*Bartın Üniversitesi*)

Doç. Dr. Rıdvan KARACAN (*Kocaeli Üniversitesi*)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Mehmet ZELKA (*Üsküdar Üniversitesi*)

Prof. Dr. İsmail BARIŞ (*Üsküdar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Sırrı AKBABA (*Üsküdar Üniversitesi*)

Doç. Dr. Said CEYHAN (*Bartın Üniversitesi*)

Doç. Dr. Ömer Said TOKER (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Arş. Gör. Sema URNEK (*Üsküdar Üniversitesi*)

SEMPOZYUM PROGRAM AKIŞI

Açılış Konuşmaları

- 10.00-10.40 **Prof. Dr. Arif Aktuğ ERTEKİN**
(Üsküdar Üniversitesi - Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı)
- Prof. Dr. Mehmet ZELKA**
(Üsküdar Üniversitesi - Rektör Danışmanı)
- Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR** (Üsküdar Üniversitesi Rektörü)
- Prof. Dr. Nevzat TARHAN** (Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü ve Yönetim Üst Kurulu Başkanı)

1. Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU

- 10.40-11.00 Türkiye'de Kamu Yönetiminde İsrafın Büyüklüğü ve Çözüm
Prof. Dr. Aziz AKGÜL
(Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) Kurucusu)
- 11.00-11.20 Tasarruf, İsraf ve Yaşam Kalitesi
Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU
(Biruni Üniversitesi - Eğitim Fakültesi Dekanı)
- 11.20-11.40 Kamu İsrafını Yok Etmeye Karşı: "Bütçe İzleme ve Akıllı Lojistik Yönetim Sistemi (BIS-ALYS)"
Doç. Dr. Said CEYHAN
(Bartın Üniversitesi - İktisat Bölümü)
- 11.40-12.00 Beyin İsrافی
Prof. Dr. İsmail BARIŞ
(Üsküdar Üniversitesi - Rektör Danışmanı - Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı)

12.00-13.00 Öğle Yemeği Arası

2.Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sırrı AKBABA

- 13.00-13.20 Bireysel İsraf: Kaynaklarımızı Tüketen Sessiz Tehdit
Halil Fatih AKGÜL
(Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) Mütevelli Heyeti Başkanı)
- 13.20-13.40 İmkanların Ötesinde Yaşamak: İsrafın Sosyal ve Ekonomik Etkileri
Doç. Dr. Rıdvan KARACAN
(Kocaeli Üniversitesi - Yönetim ve Organizasyon Bölümü/Lojistik Pr.)
- 13.40-14.00 Değerler ve Erdemler İsrافی
Prof. Dr. Sırrı AKBABA
(Üsküdar Üniversitesi - Rektör Danışmanı - Psikoloji Bölümü)
- 14.00-14.20 İşletme Perspektifinden İsraf
Dr. Öğr. Üyesi Şemsi Kamile CANBAY
(Üsküdar Üniversitesi - Endüstri Mühendisliği Bölümü)
- 14.20-14.40 İsraf ve Tasarrufun Ahlaki ve Ekonomik Temelleri
Prof. Dr. Sedat MURAT
(İstanbul Üniversitesi - Rektör Yardımcısı)

İçindekiler / Contents

BASIN YANSIMALARI

I. Tasarruf ve İsrif Sempozyumu	9
---------------------------------------	---

BİLDİRİLER

Kamu Sektöründe İsrafın Önlenmesine Yönelik “Bütçe İzleme ve Akıllı Lojistik Yönetim Sistemi” (Bis-Alys)	
---	--

Doç. Dr. Said CEYHAN	23
----------------------------	----

Bireysel ve Toplumsal Sonuçlarıyla Beyin İsrافی

Prof. Dr. İsmail BARIŞ	25
------------------------------	----

Değerler ve Erdemler İsrافی

Prof. Dr. Sırrı AKBABA	26
------------------------------	----

Bireysel İsraf: Kaynaklarımızı Tüketen Sessiz Tehdit

Halil Fatih AKGÜL	28
-------------------------	----

Türkiye’de Kamu İsrafının Büyüklüğü ve Çözüm

Prof. Dr. Aziz AKGÜL	30
----------------------------	----

İşletmelerde İsraf ve İnsandaki İzdüşümü

Dr. Öğr. Üyesi Şemsi Kamile CANBAY	33
--	----

Tasarruf İsraf ve Kaliteli Yaşam

Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU	35
------------------------------------	----

BASIN
YANSIMALARI

I. TASARRUF VE İSRAF SEMPOZYUMU

Üsküdar Üniversitesi tarafından düzenlenen “I. Tasarruf ve İsraf Sempozyumu” nda, israfın önlenmesi ve tasarruf bilincinin artırılması her yönüyle ele alındı.

Prof. Dr. Nevzat Tarhan: “Lükse düşkünlük şu anda israfın en önemli sebeplerinden biri. Tüketim ekonomisi ilişkilerimizi de tüketti, ruh halimizi de tüketti.”

Prof. Dr. Nazife Güngör: “İnsanın en önemli hazinesi olan akıllı da tükettik. Çünkü artık yapay zeka diye bir güvencemiz var. Dolayısıyla akıl da önemsiz hale geldi.”

Prof. Dr. Mehmet Zelka: “Tüketim harcamalarındaki artış insanların mutlu olmalarına yol açmıyor.”

Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) Kurucusu Prof. Dr. Aziz Akgül: “Türkiye'nin milli gelirin %15'ini israf ettiğini söyleyebiliriz. Bu durumda, yaklaşık 4 trilyon lira kaynağının, israf edilmiş olduğunu ifade edebiliriz.”

Üsküdar Üniversitesi tarafından düzenlenen “I. Tasarruf ve İsraf Sempozyumu,” 25 Aralık 2024 Çarşamba günü Merkez Yerleşke Nermin Tarhan Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. Sempozyumda, israfın önlenmesi ve tasarruf bilincinin artırılmasına yönelik farklı boyutlar ele alındı. ÜÜTV ve resmi Youtube hesabından da canlı olarak yayınlanan sempozyum Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Arif Aktuğ Ertekin, Rektör Danışmanı Prof. Dr. Mehmet Zelka, Rektör Prof. Dr. Nazife Güngör ve Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü ve Yönetim Üst Kurulu Başkanı Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın açılış konuşmalarıyla başladı.

Prof. Dr. Nevzat Tarhan: “İsraf ve tasarruf Türkiye’de çok ihmal edilen konular”

Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü ve Yönetim Üst Kurulu Başkanı Prof. Dr. Nevzat Tarhan, israf ve tasarrufun Türkiye’de çok ihmal edilen ama ihtiyaç olan bu konu olduğunu belirterek, “Birleşmiş Milletler, insanlığın geleceğini tehdit eden üç büyük tehlike olarak gelir eşitsizliği, iklim değişikliği ve yalnızlığı işaret ediyor. Bu üç tehlike, kaynak kullanımına yönelik ciddi bir sorumluluk gerektiriyor. İnsanın sağlıklı bir şekilde yaşayabilmesinden eşitsizliklerin azaltılmasına, karada ve suda yaşayan canlıların korunmasından barış ve adalet hedeflerine kadar pek çok konuda ortak bir kültür geliştirilmesi amaçlanıyor.” dedi.

“Açlık ve temiz suya erişim sorunu nedeniyle yaşamını kaybeden insanlar var”

Birleşmiş Milletler’in belirlediği hedefler arasında “Açlığa son”, “Yoksulluğa son”, “Sorumlu tüketim ve üretim” gibi temel ilkelerin yer aldığını dile getiren Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Tüm bu hedefler, insanlığın gündeminde öncelikli olarak yer almalı. Günümüzde dünyada temiz suya erişimde zorluk çeken ve temel ihtiyaçlarını karşılayamayan yaklaşık 2 milyar insan bulunuyor ve bunların çoğu Afrika’da yaşıyor. Bir yandan, bir Amerikalının tüketimi 5 dünya vatandaşının tüketimine eşdeğerken, diğer yanda açlık ve temiz suya erişim sorunu nedeniyle yaşamını kaybeden insanlar var. Bu tablo, israfı azaltma ve tasarruf kültürünü benimseme ihtiyacını daha da önemli hale getiriyor.” diye konuştu.

“Bütçe yönetimini öğrenen bir çocuk, davranış regülasyonunu da öğrenir”

Dünya nüfusu 8 milyar olsa da kaynakların tükenmediğini kaydeden Prof. Dr. Nevzat Tarhan, şöyle devam etti:

“Ancak insanlar, bu kaynakları adil bir şekilde kullanmayı başaramıyor. Kaynaklar azalmıyor, hatta çoğalıyor, fakat adaletli bir paylaşım sağlanamıyor. Bu noktada, kaynak yönetimini çocuklara küçük yaşlardan itibaren öğretmek büyük önem taşıyor. İlkokulda bir çocuğa bütçe yönetimi öğretilmeli ve bu beceri 10 yaşına geldiğinde kazandırılmalı. Ailelerin ve ebeveynlerin de çocuklarına 10 yaşına kadar bütçe yönetimi alışkanlığı kazandırması gerekiyor. Aksi halde çocuk, hayatını yönetmekte zorlanabilir. Bütçe yönetimini öğrenen bir çocuk, finansal kaynakları yönetirken aynı zamanda davranış regülasyonunu da öğrenir. Kaynak yönetiminin temelinde, girdilerin ve

çıktılarının düzenlenmesi (input ve output modülasyon) ve mevcut havuzun büyütülmesi yatıyor. Yani girdileri artırmak, çıktıları ise akıllıca yönetmek gerekiyor. Bu prensip, yalnızca finansal kaynaklar için geçerli değil. Zaman da önemli bir sermaye. Psikolojik sermaye, sosyal sermaye ve ömrümüz de birer kaynaktır. Ömrümüz gibi kıymetli bir sermayeyi doğru şekilde nasıl kullanacağımızı öğrenmek, hayatımızın her alanında temel bir ihtiyaçtır.”

“Devlet ve kurumlar da toplumsal kaynakları yönetmeli”

Davranış gelişiminin çocuklukta başladığını ve kaynak yönetiminin de bu yaşlarda öğrenildiğini söyleyen Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Birey kendi iç dünyasında veya ilişkilerinde nasıl bir düzenleme yapıyorsa, aynı şekilde devlet, kurumlar ve kamu sistemleri de bu düzenlemeleri yapmalıdır. Bu prensip, bireysel ve toplumsal düzeyde aynı regülasyon mantığıyla işler. Bir birey kaynaklarını nasıl yönetiyorsa, devlet ve kurumlar da toplumsal kaynakları o şekilde yönetmelidir. Osmanlı, 1850’lerde ilk kez borç almaya başladığında, Batı karşısında bir özgüven kaybı yaşamaya başlamıştı. Tanzimat, bu psikolojik durumun ilk işaretlerinden biridir. ‘Yıkılmadık, ayaktaız’ duygusuyla hareket eden Osmanlı, aldığı borç parayla Dolmabahçe Sarayı’nı inşa etti. Ancak bu, oldukça büyük bir masraf getirdi.” diye konuştu.

Osmanlı’nın çöküş sürecinde israfın büyük bir rol oynadığını dile getiren Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Geçmişteki bu tür hatalardan ders almak, bireylerin ve toplumların geleceğini doğru şekilde inşa etmeleri için kritik bir adımdır. Bu noktada hem bireylerin hem de toplumların israf ve kaynak yönetimi konusundaki farkındalıklarını artırmaları gereklidir. Osmanlı’nın son dönemlerinde, azamet göstermek adına büyük işler yapılmış ancak bu gösterişin temeli zayıftı. Bu durum kaynak israfıyla birleşerek devletin çöküşünü hızlandırdı.” ifadesinde bulundu.

“Küresel narsizmin karşılığı neoliberal politikalar”

Küresel narsizmin de kaynak israfını teşvik eden bir diğer duygu ve küresel narsizmin karşılığının ise neoliberal politikalar olduğunu kaydeden Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Neoliberal politikalar, özellikle Soğuk Savaş’tan sonra, 1980’lerde Ronald Reagan’ın başkanlığıyla hız kazandı. Neoliberal politikaların regülasyonları aşırı derecede azaltması, gelir dağılımındaki eşitsizliği daha da derinleştirdi. Bugün Türkiye’de de benzer bir durum gözlemleniyor. Regülasyonların yetersizliği ve kontrolsüz rekabet, toplumda eşitsizliği artırmaya devam ediyor. Bu tür politikaların uzun vadeli etkileri dikkatlice değerlendirilmelidir.” dedi.

Yılın kelimesi seçilen “kalabalık yalnızlık”!

Türkiye’de yılın kelimesi olarak seçilen “kalabalık yalnızlık” a da dikkat çeken Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Bu ifade, Türkiye toplumunun önemli bir duygusal durumunu yansıtıyor. Yapılan anketlerde, birçok insanın kalabalıklar içinde bile kendini yalnız hissettiği ortaya çıkmış. Bu durum, derinlemesine incelenmesi gereken bir toplumsal sorunu işaret ediyor. Davranışlarımızı birey düzeyinde düzeltmeden, toplumsal düzeyde bir iyileşme beklemek mümkün değildir. Bu nedenle, her türlü israfın önlenmesine bireyden başlamak büyük önem taşıyor. Bireysel farkındalık ve sorumluluk, toplumsal dönüşümün temelini oluşturur.” dedi.

Aile içi tartışmaların büyük sebeplerinden biri paranın harcanması

Aile içerisindeki tartışmaların en büyük sebeplerinden birinin paranın harcanması olduğunu kaydeden Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Aile içi problemlerin %80’ini çocukların eğitimi, aile büyükleriyle ilişkiler ve paranın harcanması oluşturur. Bize gelen örneklerde de bu durum açıkça görülüyor. Birey olarak önce kendimize çeki düzen vermeliyiz. İhtiyacımız olan şeyleri almalı, dolabımızdaki eşyaları gözden geçirmeliyiz. Dinî ve kültürel değerlerimizde de israfi önlemek önemli bir yere sahiptir.” şeklinde konuştu.

“Lükse düşkünlük şu anda israfın en önemli sebeplerinden biri”

Paranın, ticarete dengeyi sağlayan bir unsur olduğunu da ifade eden Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Ancak günümüzde ekonomik düzeni en çok bozan ve davranışlarımızı olumsuz etkileyen temel faktörlerden biri egoizmdir. Bu küresel bir hastalığa dönüşmüştür ve ‘küresel narsizm’ dediğimiz bu anlayış, ekonomiyi olumsuz etkileyen önemli bir faktör haline gelmiştir. Bir diğer sorun ise, ‘Sen çalış, ben yiyeyim’ anlayışıdır. Bu da israfın en büyük nedenlerinden biridir. Lükse özentî var. Lükse düşkünlük var. Lükse düşkünlük şu anda israfın en önemli sebeplerinden biri. Tüketim ekonomisi ilişkilerimizi de tüketti, ruh halimizi de tüketti. Ruh halimizin tükenmesinin karşılığı insanın depresyona girmesidir. Ekonomik çöküntü olduğu gibi, insanda da var. Tüketim kültürünün yeniden inşa edilmesi gerekiyor. Lüks yaşamayı, marka algısını ön yargı olarak işlemişler. Gençlerimizi çok olumsuz etkiliyorlar. Aileden başlamak lazım, kamu kendiliğinden olur.” dedi.

Prof. Dr. Nazife Güngör: “İsrafın ideolojik boyutu da var”

Rektör Prof. Dr. Nazife Güngör, israfın ekonomik, toplumsal, ahlaki ve bir de ideolojik boyutunun olduğunu kaydederek, “Çünkü günümüz kapitalist dünyasında eğer tüketmezseniz kapitalizm büyümmez. Kapitalizmin o yarışmacı zihniyeti, o sürekli üretilenlerin hızla satılması, hızla tüketilmesi zihniyeti aslında küresel düzlemde baktığımızda bir biçimde tüketime yönlendiriliyor. Yani tüketim son yüzyılın belki de 21. yüzyılın en önemli baş belası, en sorunsal ideolojisi olarak da tanımlanmalı. Kapitalizmin bir motor gücü varsa bu tüketimdir. Bu da dolayısıyla israftır. Eğer tasarruf ederseniz kapitalist sistem sürekli güçlenerek işlemez.” dedi.

“Bir taraf üretiyor, diğer taraf tüketiyor”

1950’li yılların sonlarında batı kapitalist dünyasının büyük bir çöküntüyle karşı karşıya kaldığını ve kapitalizmin ürettiği mallar yeterince tüketilmediği için tıkanmayla yüz yüze geldiğini anlatan Prof. Dr. Nazife Güngör, şöyle devam etti:

“Krizlerden kurtulmak, krizler yaşamamak, güçlenmeyi, büyümeyi sürekli kırmak kılmak için tüketim, 21. yüzyılın ideolojisi, anlayışı, ahlaki, yaşam tarzı haline getirildi. Dünya bu anlamda ikiye ayrılıyor. Bir tarafta üretenler var. Dolayısıyla kapitalist ülkeler, güçlü ülkeler, sürekli üretiyor. Bir de güçten

yoksun hale gelen ülkeler, sadece tüketiyorlar. Çünkü batı kapitalizmi dünyanın geri kalanını büyük ölçüde üretimden alıkoydu ve sadece tüketime yöneltti. Bir taraf üretiyor, diğer taraf tüketiyor.”

“Tüketmek de mutluluk vermiyor”

İnsanlığın dünyada kendini kanıtlamak için tüketime yöneldiğini de ifade eden Prof. Dr. Nazife Güngör, “Çünkü kapitalizm bize dedi ki ‘senin değer ne kadar paran varsa onunla ölçülür’. İşte o zaman biz parayla satın alınabilen, paranın ölçtüğü değerlere tapmaya başladık. İşte o zaman ahlaki sorun ortaya çıkıyor. Ahlaki olarak tıkanmayla karşı karşıyayız. Ekonomik olarak bir tarafta üretenler var, bir tarafta sadece tüketenler var. Dolayısıyla orada ekonomik eşitsizlik ortaya çıkıyor. Bunun sonuçları toplumsal kaosa neden oluyor. Çünkü toplumlar, kitleler artık çok huzursuzlar. Çünkü anladılar ki tüketmek de mutluluk vermiyor.” şeklinde konuştu.

“Gösteriş merakı tüketime yön veriyor”

Tüketmenin de hiçbir ilkesi kalmadığını, tüketime yön verenin gösteriş merakı olduğunu da kaydeden Prof. Dr. Nazife Güngör, “Günümüz toplumlarının temel yaşam anlayışı ve yaşam enerjisi tüketim olmaya başladı. İhtiyacın yok ama tüket, tüket. Sürekli bize reklamlar, televizyon programları, filmlerle sokaktaki billboardlarla sürekli tüket diyor. Tüketmezsen yoksun. Ancak tüketirsen, satın aldığın kadar varsın. Ancak tükettiğin kadar güzelsin. Ne kadar çok mal alırsan ne kadar çok meta ile etrafın sarılırsan o kadar önemlisin. Oysaki insan sırf insan olduğu için önemli olmalı. O nedenle de günümüz dünyasında bir sorun var. Dolayısıyla bu sorunu bizim çok iyi anlamamız gerekir. Birileri bize bunu empoze ediyorlar. Birileri bizim bilincimizi yıkıyor. Birileri bizde yeni bir zihinsel formasyon yaratmaya çalışıyor. Dolayısıyla bu zihinsel, bu anlayışsal formatın özünde de tüketmek var.” diye konuştu.

“Birtakım ülkeler üretirken diğer geri kalan ülkeler üretimin dışına alındı”

Neoliberal politikaların temelinde birtakım ülkeler üretecek, dünyanın geri kalanı tüketecek anlayışının olduğuna işaret eden Prof. Dr. Nazife Güngör, “Küresel düzlemde neoliberal politikalarla birtakım kararlar alındı. Birtakım ülkeler üretirken diğer geri kalan ülkeler üretimin dışına alındı. Çünkü oralar pazar olarak kullanılmalıydı. Dünyanın önemli bir kısmı pazar olarak kullanılıyor. Buralarda bilinç oluşturmamız lazım. Buralarda dikkatli olmamız lazım. Bu ideolojiyi kimlerin yarattığına bakmak lazım. Hangi amaçla yaratıldığına bakmak lazım. Bu ideolojinin kitlelere neden empoze edildiğine bakmak lazım.” dedi.

“İnsanın en önemli hazinesi olan aklı da tükettik”

Sanal dünyada dokunmaksızın, insanlarla temas etmeksizin garip bir ilişki içerisine girildiğini de kaydeden Prof. Dr. Nazife Güngör, “İnsanlara dokunmuyoruz. İlişkileri tükettik. Sıcaklığı tükettik, gerçek anlamda sevgiyi tükettik. Çünkü artık birbirimize hiç ihtiyacımız yok. Elimizde bilgisayarlarımız, akıllı telefonlarımız. İnsanın en önemli hazinesi olan aklı da tükettik. Çünkü artık yapay zeka diye bir güvencemiz var. Dolayısıyla akıl da önemsiz hale geldi. Sadece tüketiyoruz ve bundan çok büyük bir haz alıyoruz. Ve haz aldığımızı sanıyoruz ve geldiğimiz nokta sadomazoşistik bir tıkanma.” diye konuştu.

Prof. Dr. Mehmet Zelka: “İsraf, günümüzün en önemli meselelerinden biri”

Rektör Danışmanı Prof. Dr. Mehmet Zelka, israf konusunun, tasarrufla birlikte ele alındığında günümüzün en önemli meselelerinden bir tanesi olduğunu ifade ederek, “Maalesef günümüz insanı tüketime endeksli bir hayat içerisinde değerlerden uzak ve sırf tüketim amaçlı bir yaşantı içerisinde hayatını sürdürmekte. Tabii, sırf tüketime endeksli olunca hayat, mutlu olacağını zannedenler hiç de öyle beklendiği gibi bir sonuçla karşılaşmıyorlar. Yapılan bazı bilimsel araştırmalar bunun tam tersini gösteriyor.” dedi.

Tasarruf ve tüketim bir madalyonun iki yüzü gibi

Tasarruf ve tüketimin bir madalyonun iki yüzü gibi olduğunu kaydeden Prof. Dr. Mehmet Zelka, “Gelirin harcanmayan kısmını tasarruf oluşturur. Bir manada tasarrufu etkileyen faktörleri ele aldığımız zaman, tüketimi etkileyen faktörleri ele almış oluyoruz. Zaten tüketim olmazsa, talep olmazsa üretim de olmaz. Ekonomik hayatın sürdürülmesi de zor olur.” şeklinde konuştu.

Tüketim harcamalarındaki artış mutlu etmiyor

Tüketim artışının tasarrufun azalmasına yol açtığını ifade eden Prof. Dr. Mehmet Zelka, "Tasarrufun azalması iktisadi olarak baktığımızda yatırımların azalması, üretimin azalması, milli gelirin azalması, dolayısıyla toplumun refahının düşmesi demektir. Yapılan araştırmaya göre, temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra milli gelirin artması beraberinde tüketim harcamalarını da artırmakta. Ancak tüketim harcamalarındaki artış insanların mutlu olmalarına yol açmıyor. Tüketim harcamaları artınca stresler ortaya çıkıyor. Çünkü tatminsizlik duygusu da beraberinde geliyor." ifadesinde bulundu.

Tüketim harcamalarındaki artış borçlanmaya yol açıyor

Tüketim harcamalarındaki artışın borçlanmaya yol açtığını da söyleyen Prof. Dr. Mehmet Zelka, "Türkiye'de gelire tasarruf arasındaki ilişkiye baktığımızda yıllar itibarıyla tasarruf oranının gittikçe düştüğünü görüyoruz. İstatistiki verilere göre 1992 yılıyla 1999 yılları arasında kişiler gelirlerinin ortalama olarak %21,8'ini tasarruf ediyorlar. 2000 ve sonrasında bu %20'ye düşmüş. 2006'da bu oran %16, 2020'de %11,2, 2021'de %11,4 ve 2022'de %10,5. Tüketim eğiliminin artması tasarruf eğiliminin gittikçe düşmesine sebep oluyor. Şimdi kişiler ürettiklerinden fazla tüketince problemler ortaya çıkıyor dedik. Nitekim bugünkü enflasyonist şartların sebeplerinden bir tanesi de budur." dedi.

Öğrenciler günde ortalama 3 saat internette, 2 saat televizyonda zaman harcıyor

Kaynakların lüzumsuz yere, gereğinden fazla kullanılmasının israfa yol açtığını ifade eden Prof. Dr. Mehmet Zelka, "Sadece tükettiğimiz mallarda değil, zaman israfı da var. Günümüzde yapılan istatistiki verilere göre öğrencilerin günde ortalama 3 saat internette, 2 saat televizyonda zaman harcadıklarını görüyoruz. Tabii bunun yüzde 50.6'sı eğlence amaçlı. Yani kaynakların israfı deyince bunların hepsini dikkate alacağız." diye konuştu.

Günde 12 milyon ekmek çöpe gidiyor!

Gıda israfına işaret eden Prof. Dr. Mehmet Zelka, "Günümüzde nimet olarak çok büyük değer verdiğimiz ekmek israfına baktığımızda günde 12 milyon ekmek çöpe gidiyor. Günde 12 milyon ekmek parasıyla neler yapılabilir? Onu bir değerlendirmek lazım. Dünya geneline baktığımızda bugün dünya nüfusunun yaklaşık %10'u gıda elde etmekte sıkıntı içerisinde. Dünyada dakikada 11 kişi açlıktan ölüyor. Günde 25 bin kişi. Bir sosyal, ekonomik ve ahlaki problemdir." şeklinde konuştu.

Prof. Dr. Arif Aktuğ Ertekin: "İsraf denilince işin maddi yönünün akla geliyor"

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Arif Aktuğ Ertekin, toplumda ve günümüzde israf denilince işin maddi yönünün akla geldiğini ifade ederek,

“Harcamalar, tüketimler, gösteriş meraklılığı gibi... Oysa işin manevi açısına baktığımızda birçok alanda daha israf son derece önemli bir kavram olarak karşımıza çıkıyor. Çok alanda israf var. Dinler de bu konuda hassas. Bizim dinimizde de özellikle bu konu çok önemli bir şekilde vurgulanmış.” dedi.

İsraf konusunun sadece bizim ülkemizin, bizim toplumumuzun, bizim insanlarımızın değil, tüm dünyanın evrensel bir konusu olduğunu kaydeden Prof. Dr. Arif Aktuğ Ertekin, “Dünyanın bir tarafına bakıyoruz, insanlar israf ve aşırı beslenmeler yüzünden obezite ve buna bağlı hastalıklarla uğraşırken bir taraftan da açlıktan yaşamını kaybeden, son derece kötü durumlara düşen insanlar var.” diye konuştu.

Prof. Dr. Aziz Akgül: “Dünya herkesi doyuracak kadar kaynağa sahip”

Sempozyumun birinci oturumu, Prof. Dr. Adnan Ömerustaoğlu'nun moderatörlüğünde gerçekleşti.

Türkiye İsrafı Önleme Vakfı (TİSVA) Kurucusu Prof. Dr. Aziz Akgül, “Türkiye’de Kamu Yönetiminde İsrafın Büyüklüğü ve Çözüm” başlıklı sunumunda, tüm hukukların anası olan doğal hukuka göre insanların yaratılıştan eşit olduğunu ve yaratılıştan yaşama hakkı olduğunu ifade ederek,

“Dünya, doğal hukuk ilkelerine aykırı bir şekilde çok kötü idare ediliyor ve kaynaklar ciddi manada israf ediliyor. Dünya herkesi doyuracak kadar kaynağa sahip. Dünya hırsı, bencillik ve açgözlülük israfın ana sebeplerinden biri. Dünyanın en zengin %1’inin, kalanının toplam varlığının iki katından daha fazla servete sahip olduğu bir dünyada eşitsizlik artıyor. Mutsuzluk ve huzursuzluk artıyor.” dedi.

“Kaynaklar kıt değil. Güneş, deniz, hava sonsuz kaynaklar”

Yoksulluk, kıtlık ve toplumdaki her çeşit yozlaşma, çatışma ve savaşların nedeninin kapitalist ekonomik sistemden kaynaklandığını anlatan Prof. Dr. Aziz Akgül, “İnsanların sonsuz ihtiyacı yok. İnsanların sınırlı ihtiyacı var ama sonsuz istekleri var. Diğer taraftan da kaynaklar kıt değil. Güneş, deniz, hava sonsuz kaynaklar. Dünya üzerinde aslında yeterince kaynak var. Ancak bu

kaynaklar verimli ve adil dağıtılmadığı için israf ediliyor. Aslında dünyada herkese yetecek kadar gıda, enerji ve su var.” şeklinde konuştu.

“Sınırsız ihtiyacımız yok, sınırsız isteklerimiz var”

İsrafın en önemli sebeplerinden birisi olarak sanal kıtlık oluşturanın para olduğunu kaydeden Prof. Dr. Aziz Akgül, şöyle devam etti:

“Halbuki parasız bir dünya merhametli bir dünya demektir. Sadece para peşinde koşmak merhametsizliğe sebebiyet verir. İnsanlar paraya tapmaya başladı. Bu sebeple büyük bir toplumsal çöküntü gözlemliyoruz. Para için bebekler öldürülüyor. Sağlıkta, eğitimde, adalette, nihayet toplumun her kesiminde çürüme var. Parayı ortadan kaldırmak, bütün iktisat öğretisini de ortadan kaldırmak anlamına gelir, mevcut anlayış içinde. Yaklaşık 300 yıl önce dünya nüfusunun çok büyük bir bölümü hemen hemen hiç para kullanmadan yaşıyordu. Dünyada kaynaklar herkese yeter. Ancak açgözlülük var. Sınırsız ihtiyacımız yok, sınırsız isteklerimiz var. Bu bakımdan dünyadaki problemlerin en önemli sebeplerinden bir tanesi sanal kıtlık oluşturan paradır.”

Dünyada bolluk çağı...

Dünyada bolluk çağı için “Yenilenebilir enerji devrimi”, “Malzeme (yani madde), sentetik biyoloji devrimi”, “Üretim devrimi, yapay zeka destekli otomasyon” ihtiyaç olduğunu ifade eden kaydeden Prof. Dr. Aziz Akgül, “Böylece hemen hemen bütün malların maliyeti düşecek. Hatta çoğu neredeyse bedavaya üretilecek. İnsanlık tarihinde ilk defa gelişmiş ülkeler yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldıracak.” ifadesinde bulundu.

“Türkiye’nin milli gelirinin %15’ini israf ettiğini söyleyebiliriz”

Türkiye İsrafı Önleme Vakfı kamu israfının büyüklüğünü değerlendirdiklerini de anlatan Prof. Dr. Aziz Akgül, şöyle devam etti:

“Türkiye’de israf maliyetinin Gayrisafi Milli Hasılanın yaklaşık %15’i ile 25’i arasında olduğunu belirtebiliriz. 2023 yılında Türkiye’nin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası 26 trilyon lira civarındaydı. Türkiye’nin bir değerlendirme yaptığımızda, milli gelirinin %15’ini israf ettiğini söyleyebiliriz. Bu durumda, yaklaşık 4 trilyon lira kaynağının, israf edilmiş olduğunu ifade edebiliriz. Yılda 4 trilyona her biri 6 milyon lira değerinde 657 bin konut yapılabilirdi ve Türkiye’de konut sorunu çözebilirdi.”

“Kamu yönetim sisteminin DNA’sını değiştirmemiz gerekiyor”

Prof. Dr. Aziz Akgül, “Türkiye’de kamu yönetiminde israfı önlemenin en önemli noktalarından bir tanesi kamu yönetim sisteminin DNA’sını değiştirmemiz gerekiyor. Yapanlar var mı? Tabii ki var. Mesela Singapur mucizesi. Güçlü bir hukuk sistemi ve yolsuzluğa karşı sıfır tolerans. Esası bu. Şimdi Arjantin. Kamuda çalışan ama verimsiz olan pozisyonları kapattı. Dünyanın birçok ülkesinde bu yapılıyor. Trump da Elon Musk’ı hükümet verimliliği bakanlığına getirdi. Orada da verimliliğin elde edilmesi, israfın önlenmesine yönelik çok önemli bir çalışma yapılıyor.” diye konuştu.

Sempozyumda neler yapıldı?

Biruni Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Adnan Ömerustaoğlu "Tasarruf, İsrâf ve Yaşam Kalitesi", Bartın Üniversitesi İktisat Bölümü'nden Doç. Dr. Said Ceyhan "Bütçe İzleme ve Akıllı Lojistik Yönetim Sistemi", Üsküdar Üniversitesi Rektör Danışmanı ve Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. İsmail Barış ise "Beyin İsrâfı" başlıklı sunum yaptı. Öğle arasının ardından başlayan ikinci oturumun moderatörlüğünü Üsküdar Üniversitesi Rektör Danışmanı ve Psikoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Sırrı Akbaba yaptı. TİSVA Mütevelli Heyeti Başkanı Halil Fatih Akgül, "Bireysel İsrâf: Kaynaklarımızı Tüketen Sessiz Tehdit", Kocaeli Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon Bölümü'nden Doç. Dr. Rıdvan Karacan, "İmkanların Ötesinde Yaşamak: İsrâfın Sosyal ve Ekonomik Etkileri", Prof. Dr. Sırrı Akbaba, "Değerler ve Erdemler İsrâfı" başlıklı sunumuyla etik değerlerin korunmasının tasarruf kültüründeki rolünü anlattı. İstanbul Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Şemsi Kamile Canbay ve Prof. Dr. Sedat Murat ise sunumlarıyla israf ve tasarrufun temelinde yatan ahlaki ve ekonomik unsurları ele aldılar.

SEMPOZYUMA AİT FOTOĞRAFLAR

BİLDİRİ ÖZETLERİ

KAMU SEKTÖRÜNDE İSRAFIN ÖNLENMESİNE YÖNELİK “BÜTÇE İZLEME VE AKILLI LOJİSTİK YÖNETİM SİSTEMİ” (BİS-ALYS)

Doç. Dr. Said CEYHAN

ÖZET

Bu çalışmada, kamu kaynaklarının israf edilmesine neden olan faktörler ile bu israfın ekonomik etkileri incelenmiştir. Öncelikle israf olgusunun nedenleri ve sonuçları açıklanmış, ardından kamu sektöründeki israfın boyutları değerlendirilmiş ve bu sorunun giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Kamu sektöründeki israf, ülkelerin hem makroekonomik hem de mikroekonomik dengelerini tehdit eden önemli bir sorundur. Bu nedenle, pek çok ülkede ciddi bütçe açıkları ve artan kamu borçları gözlemlenmektedir. Söz konusu bütçe açıkları ise ekonomik kırılganlıkları daha da derinleştirmektedir.

Bu sorunun giderilebilmesi için kararlı bir kurumsal duruş sergilenmeli; süreç yönetimine ilişkin prosedürler açık ve net biçimde tanımlanarak dijital bir sistem üzerinden uygulanmalıdır. Standartlaştırılmış kamu prosedürleri, kamu personelinin görev ve sorumluluklarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacak; bu da görevlerin etkin biçimde ifa edilmesine katkıda bulunacaktır. Böylece kamuya ait tüm taşınır ve taşınmaz varlıklar kayıt altına alınabilecek, etkin bir izleme sistemiyle yolsuzluk, usulsüzlük ve israf gibi olumsuzlukların önüne geçilebilecektir.

Ayrıca kamuya ait binalar, araçlar, ekipmanlar, işgücü, finansal kaynaklar ve sarf malzemelerinin daha verimli kullanılabilmesi için kurumsal süreçlerin dijitalleşmesi büyük önem taşımaktadır. Hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde, kamu sektöründeki israfı önlemeye yönelik geliştirilecek sistemler; mali disiplinin sağlanması ve ekonomik istikrarın korunması açısından kritik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda yapılacak araştırma

ve projeler, makro ve mikro ekonomik problemlerin çözümünde öncelikli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada, Bartın Üniversitesi bünyesinde geliştirmiş olduğumuz ve aktif olarak kullanılmakta olan kamu kurumlarının taşınır ve taşınmaz envanterlerini dijital olarak kayıt altına alan, kurumlar arası ihtiyaç eşleştirmesi yapan, mükerrer alımları önleyen ve harcamaları izlenebilir kılan otonom bir yazılım sistemi “Bütçe İzleme ve Akıllı Lojistik Yönetim Sistemi (BİS-ALYS)” örneğinin yapısı, gelişimi, işleyişi ve katkıları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu İsrافی, BİS-ALYS, Kamu Verimliliği, Dijital Lojistik, Bütçe Disiplini, İktisadilik

BİREYSEL VE TOPLUMSAL SONUÇLARIYLA BEYİN İSRAFI

Prof. Dr. İsmail BARIŞ

ÖZET

Modern toplumda eğitim, gerek bilgi temelli yeni üretim biçimlerine uyumlu iş gücünün oluşması gerekse bireylerin yoksulluktan korunması ve sınıfsal hareketlilikten yararlanması gibi amaçlarla devletler ve toplumlar tarafından önemli görülen bir konudur. Eğitimin niteliğinin ve eğitime katılımın artırılmasını hedefleyen politikaların hayata geçirilmesi, ülkelerin kamu kaynaklarının ve nitelikli insan güçlerinin önemli bölümünü bu alanda kullanmasıyla mümkün olabilmektedir. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde işgücü piyasalarının nitelikli insan gücünün beklentilerini karşılayacak yapıda olmaması; bu insanların işsizlik, eksik istihdam gibi sorunlar yaşamalarına ve nihayet niteliklerine uygun işlerde çalışmak ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla yurtdışına ve özellikle gelişmiş ülkelere göç etmelerini sonuç verebilmektedir. Beyin göçü olarak adlandırılan bu göçler, gelişmekte olan ülkeler için para ve insan gücü kaybı anlamına gelirken, göçmenlerin göç ettikleri ülkede de işsizlik veya düşük nitelikli işlerde çalışma riskleri yüksektir. Yıllara yayılan eğitimin, konunun hiçbir tarafı için anlamlı sonuçlar vermediği bu durum “beyin israfı” olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu bildiride söz konusu kavram sebepleri ve sonuçlarıyla incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beyin göçü, eğitim, işgücü piyasaları, göç, beyin israfı.

DEĞERLER VE ERDEMLER İSRAFI

Prof. Dr. Sırrı AKBABA

ÖZET

Bu çalışmada geçmişten günümüze gelinceye kadar orijinal anlamından uzaklaşan değerler ve erdemlerin nasıl israf edildiğine dikkat çekilecektir.

Değer: “İnsanların kendileri ve başkaları için anlamlı buldukları eylemlere ve bu eylemleri üreten şemalara değer denir.” Anlamlı bulunan zihinsel şemalara değerler, bu değerlerin ürettiği uygulamalara da erdem ya da fazilet denilmektedir. **Erdem** veya **fazilet**, ahlaki olarak doğru olan şeyi yapıp yanlış olanı yapmamaktır. Ne var ki; zaman geçtikçe doğrularımız da değişebiliyor. Bu değişim sonucu kadim medeniyetlerin vurguladığı iffet, cesaret, hikmet ve adalet erdemlerinin uğradığı ihmâl, istismar, inkâr ve israf üzerinde durulacaktır.

İffet: Orta çağda filozoflarımız tarafından iffet, doğuştan getirdiğimiz istek gücümüzün itidalli oluşu şeklinde tanımlanırken; günümüzde israf edilmiş ve doğuştan getirilmiş isteklerden sadece bir tanesi olan cinsel isteğe indirgenen “iffet” in alanı daraltılmıştır. Sağlıklı bir karakter yapısının oluşması için optimize edilmesi gereken çok sayıda istekleri olan bireyin, günümüzde iffet kelimesini duyduğunda aklına sadece cinsel isteğin gelmesi iffetin uğradığı acınası israfı göstermeye yeter.

Cesaret: Orta çağda filozoflarımız tarafından doğuştan getirdiğimiz öfke gücümüzün itidalli hale getirilmesine cesaret erdemi denilirken, doğuştan getirilmiş olan öfkenin itidalli (denetlenebilir) halinin tam tersine günümüzde öfke sonucu en yüksek düzeyden saldırarak çevreye dehşet saçabilme olarak anlaşılmaktadır: Ne kadar insan öldürürsek o kadar cesaretli sayıldığımız bir dünyada yaşıyoruz. Böyle erdemsiz bir dünya ne oranda yaşanabilir!

Hikmet: Hikmet erdemi, Orta çağda filozoflarımız tarafından doğuştan getirdiğimiz hem istek ve hem de öfke gücümüzün itidalli hale gelmeleri sonucu kişinin isteklerini ve öfkesini denetlemesine bağlı olarak başkalarının ve kendisinin hakkını gözetebilecek dengeli davranışları vurgularken; günümüzde iffet ve öfkeyi dikkate almadan kimileri kendi hakkından vazgeçmeyi, kimileri de başkaları üzerinde hegemonya kurmayı hikmet zannetmektedir.

Adalet: Yukarıda orijinal tanımları verilmiş olan iffet, cesaret ve hikmet erdeminin birleşiminden adalet erdeminin doğacağı Orta çağda tespit edilmişken; iffet, cesaret ve hikmet erdeminin ihmal, inkâr ve israf edilmesi nedeniyle günümüzde neredeyse adaletin yaşanması imkânsız hale gelmiştir.

Erdemler Ne işe Yarar?

Yusuf Has Hacib'e göre; insan, toplum ya da devlette akıl, bilgi, adalet, kanaat, doğruluk ve cesaret kaynaşmış halde bulunursa; bundan doğan tavır ve davranış o kişi, devlet ya da toplumda saadeti mutlak hale getirir. Geçmişte ve günümüze gerek değerler gerekse erdemler insanca yaşayabilmenin ön koşuludur. Erdemli insan kanaatkârdır: Elde ettiklerine şükreder. "İncinse de incitmez". Ne başkasının hakkını yer ne de kendi hakkını başkasına yem eder. Tüm aleme aynı gözle baktığı için adam kayırmaz. Sevgi, şefkat, sabır, tevazu, teslimiyet, tevekkül, huşu, nazar, sükûnet gibi yüksek bilinç hallerini yaşar. Bu nedenle erdemli kişi, iyi ve iyileştirici davranışlar sergileyen kâmil insandır

Türkiye'de bir milli eğitim müdürlüğü değerler eğitimi yönergesinde şöyle bir amaç yazılmıştır: "Sosyal hayatın ahlaki ve etik değerlere uygun olarak şekillenmesine katkıda bulunan, temel insanî değer ve erdemlerle donatılmış ve bunları davranışa dönüştürebilen fertler yetiştirmek" Amaç çok güzel ancak erdemlerin gerçek anlamını bilmiyorsak amacın güzel olması yeter mi?

Anahtar Kelimeler: Değerler, Erdemler, İsrâf

BİREYSEL İSRAF: KAYNAKLARIMIZI TÜKETEN SESSİZ TEHDİT

Halil Fatih AKGÜL

ÖZET

Bireysel israf alanları; su, gıda, enerji, kâğıt, insan kaynakları ve zaman israfı gibi temel kaynakların bilinçsizce tüketilmesini kapsamaktadır.

Su İsrafı

Temiz suya erişim dünya genelinde ciddi bir kriz halini almış durumdadır. UNICEF'in verilerine göre 1,42 milyar insan bu haktan mahrumken bu sayının 450 milyonu çocuklardan oluşmaktadır. Türkiye'de şehir şebekelerinde kaybolan su oranı %40-50 gibi oldukça yüksektir. Tarımsal sulamada kullanılan su oranı %73 iken, verimsiz sulama yöntemleri kaynakları hızla tüketmektedir. Damlayan bir musluğun yılda 8.000 litre suyu boşa akıtması gibi örnekler, küçük hataların büyük kayıplara neden olabileceğini göstermektedir. Bilinçli bireysel davranışlar, bu sorunun çözümünde etkili olacaktır.

Gıda İsrafı

Birleşmiş Milletler Çevre Programına göre, dünyada her yıl 1,5 milyar ton, Türkiye'de ise 8,7 milyon ton gıda israf edilmektedir. Bu miktarın %60'ı evlerde gerçekleşirken, israf edilen her ürünle birlikte su, enerji ve iş gücü de boşa gitmektedir. Her gün 25.000 çocuk yetersiz beslenme nedeniyle hayatını kaybetmekteyken, ihtiyacımız kadar satın almak, porsiyonları küçültmek ve artan yemekleri değerlendirmek gibi adımlar hayati önem taşımaktadır.

Enerji İsrafı

Enerji tüketiminin 2035 yılına kadar iki katına çıkacağı öngörülmektedir. Türkiye'de hanelerde gereksiz aydınlatma ve düşük verimli cihaz kullanımı

enerji tüketimini %15 artırmaktadır. Fosil yakıtların tükenmekte olması ve iklim değişikliğine etkileri göz önüne alındığında, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek ve enerji verimliliğini artırmak kaçınılmazdır.

Kağıt İsrافی

Kâğıt üretimi, doğa üzerinde büyük bir baskı oluşturmakta; her yıl 30 milyon hektar orman kağıt üretimi için yok edilmekte, sadece 1 ton kağıt için 17 ağaç ve 32.000 litre su harcanmaktadır. Türkiye’de kişi başına yıllık kağıt tüketimi 70 kg olup, bu da her yıl yaklaşık 50 milyon ağacın kaybına neden olmaktadır. Dijital çözümler ve geri dönüşüm oranının artırılması, doğrudan çevresel fayda sağlayabilir.

İnsan Kaynakları İsrافی

İş gücünün verimli kullanılmaması, Türkiye’de yüksek genç işsizlik oranları ve çalışanların %70’inin motivasyonsuz hissetmesiyle kendini göstermektedir. Verimlilik kaybı, bireylerin yanı sıra kurumları da olumsuz etkilemektedir. Kurum kültüründe anlamlı iş yaratma, yetenek gelişimi ve doğru yönetim yaklaşımları, bu potansiyelin ortaya çıkmasını sağlayabilir.

Zaman İsrافی ve Yeni Çalışma Modelleri

Zaman, geri kazanılamayan en değerli kaynaktır. Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA), 2023 yılı itibarıyla haftada 4 gün 6 saatlik çalışma modelini benimsemiş ve çalışan verimliliğinde %35 artış, devamsızlık oranlarında azalma ve yıllık 590.516 TL tasarruf sağlamıştır. Daha kısa ve verimli çalışma saatlerinin, iş-yaşam dengesi ve motivasyon açısından olumlu etkileri net biçimde gözlemlenmiştir. Ayrıca, Dünya Sağlık Örgütü’ne göre haftada 55 saatten fazla çalışmak ciddi sağlık risklerine yol açmaktadır. Bu sebeple, zamanın etkin yönetimi hem birey hem toplum sağlığı için önemlidir.

Kaynak israfı; çevresel, ekonomik ve sosyal krizleri derinleştirmektedir. Her bireyin küçük katkısı, büyük bir dönüşüm yaratabilir. Sürdürülebilir bir gelecek için israfı mücadele bir tercih değil, zorunluluktur.

Anahtar Kelimeler: Bireysel İsrافی, Kaynak Tüketimi, Sürdürülebilirlik

TÜRKİYE’DE KAMU İSRAFININ BÜYÜKLÜĞÜ VE ÇÖZÜM

Prof. Dr. Aziz AKGÜL

ÖZET

Kamu harcamalarındaki kontrolsüzlük, sürdürülebilir kalkınma, gelir adaleti ve sosyal refah hedeflerinin önündeki en temel engellerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Altı Sigma, süreçlerin hatasızlık düzeyini ölçmeye yönelik istatistiksel bir yöntem olup; kamu hizmetlerinin kalitesini artırmak, kaynak kullanımını optimize etmek ve israfı minimize etmek amacıyla uygulanabilecek etkin bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Altı Sigma Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Kamu İsrafının Ölçülebilirliği

Altı Sigma, süreçlerin ne kadar hatasız işlediğini ölçmeye yönelik istatistiksel bir yönetim yaklaşımıdır. 1 milyon işlemde yalnızca 3,4 hata oranına tekabül eden Altı Sigma seviyesi, kalite ve verimliliğin zirvesi olarak kabul edilmektedir. Bu düzeye yaklaşan ülkelerde kişi başına düşen milli gelir genellikle 50 bin doların üzerindedir. Buna karşılık, pek çok ülke hâlen 3–4 Sigma seviyesindedir. Bu seviyeler, 1 milyon işlemde sırasıyla 66.800 ve 6.210 hata anlamına gelir ve GSMH’nin %15–25’i oranında kalitesizlik maliyeti doğurur. 2023 yılında Türkiye’nin Gayrisafi Yurt İçi Hasılası 26,3 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’nin kamu süreçlerinin 4 Sigma düzeyinde olduğu varsayımıyla, milli gelirin yaklaşık %15’i, yani 3 trilyon 941 milyar TL’lik kısmı israf edilmektedir. Bu tutarla:

- 656.830 adet konut inşa edilebilir,
- 492.630 KOBİ’ye kredi sağlanabilir,
- 15,7 milyon dar gelirliye yıllık vatandaşlık geliri verilebilir,

- 6,9 milyon öğretmen veya 8,2 milyon memurun maaşı ödenebilir,
- 264 bin riskli bina yeniden inşa edilebilir.

3 Sigma düzeyinde ise israf oranı %25'e çıkarak yaklaşık 6 trilyon 570 milyar TL'ye ulaşmaktadır. Bu rakamlar, kamu yönetimindeki verimsizliğin ekonomik boyutunu ortaya koymaktadır. Altı Sigma, bu kayıpları azaltmak için kamu sektörüne uyarlanabilecek sistematik bir çözüm çerçevesi sunar. Hata oranlarını düşürmeyi ve süreç kalitesini artırmayı hedefleyen bu yaklaşım, veri temelli karar alma süreçleriyle kaynakların etkin kullanımına katkı sağlar. Türkiye'nin kamu yönetiminde sigma seviyesinin yükseltilmesi, sadece maliyetleri azaltmakla kalmayacak, toplumsal refah düzeyini de artıracaktır.

Kamu İsrafının Temel Kategorileri

Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA), kamu israfını dört temel kategoride değerlendirmektedir:

- 1. Altın İsraf Alanı – Sosyal Güvenlik Harcamaları:** SGK'ya bütçeden yapılan transferler 2023 yılında %118 artarak 849,8 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu rakam, verimsiz sosyal güvenlik sisteminin kamu bütçesinde oluşturduğu en büyük israf kalemlerinden biridir. Gerekli yapısal reformlarla "bireysel emeklilik fonuna dayalı" yeni bir sosyal güvenlik modeli önerilmektedir.
- 2. Gümüş İsraf Alanı – İç Borç Faiz Giderleri:** 2023 yılında iç borç faiz ödemeleri 423,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu tutar, doğrudan vatandaşlardan toplanan vergilerle karşılanmakta olup ciddi bir kaynak tüketimine neden olmaktadır.
- 3. Bronz İsraf Alanı – Gereksiz Bürokratik Harcamalar:** Kamu kurumlarındaki amaçsız, gereksiz ve işlevsiz uygulamalar (örneğin, gece ışıklandırmaları, verimsiz organizasyonlar), enerji ve kaynak kaybına yol açmaktadır.
- 4. Düz/Bireysel İsraf Alanı:** Vatandaşların ev ve iş yerlerinde gerçekleştirdiği bilinçsiz enerji ve su tüketimi, yıllık milyarlarca liralık kayıplara neden olmaktadır. Örneğin, sadece muslukların açık bırakılması nedeniyle yıllık 13 milyar TL'lik su kaybı yaşandığı hesaplanmıştır.

Yapısal Kurumsal Sorunlar ve İsraf Kaynakları

- **Merkez İlçe Belediyeleri ve Kaymakamlıklar:** Büyükşehir yasası sonrasında, büyükşehir ve merkez ilçe belediyeleri ile kaymakamlıklar arasında görev çakışmaları oluşmuş ve bu durum gereksiz kurumların varlığına ve kaynak israfına yol açmıştır. Yaklaşık 75.000 personel çalıştırılan bu yapının yıllık 200-300 milyar TL arası bir yük oluşturduğu tahmin edilmektedir.

- **Oda ve Borsa Aidatları:** Türkiye genelinde 365 meslek odası ve borsa tarafından toplanan aidatların etkin ve şeffaf kullanılmadığı, 3 milyar dolarlık bir fonun etkin değerlendirilmediği ifade edilmektedir.
- **Muhtarlık Sistemi:** Türkiye’de 50 bin 516 muhtarın aylık ortalama 40 bin TL maliyetle bütçeye yükü, yıllık 20 milyar TL’yi aşmaktadır. Beş yıllık görev süresi sonunda bu kalemden oluşacak toplam maliyetin 120 milyar TL’yi geçeceği öngörülmektedir.

Kamu İsrafını Önleme Üzerine Öneriler ve Stratejik Yaklaşımlar

Kamu yönetiminde israfı önlemek için aşağıdaki ilkeler temel alınmalıdır:

- Her bir kamu harcaması için “Niçin?” sorusu sorulmalı ve gereksizse finanse edilmemelidir.
- Vergi adaleti ve şeffaflık sağlanmalıdır.
- Kamu müdahalesi minimumda tutulmalı, serbest piyasa mekanizması gözetilmelidir.
- Elektronik sistemler ve performansa dayalı yönetim anlayışı yaygınlaştırılmalıdır.
- Kamu personeline liyakat ve şeffaflık esas alınmalıdır.
- Tasarruf genelgesi yerine, kalıcı sistem reformları benimsenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kamu İsrafı, Altı Sigma, Kaynak Verimliliği

İŞLETMELERDE İSRAF VE İNSANDAKİ İZDÜŞÜMÜ

Dr. Öğr. Üyesi Şemsi Kamile CANBAY

Özet

“Yalın” ifadesi özellikle üretim sektöründe teknik ve yönetsel bir ifade olup, “yalın imalat” ya da “yalın yönetim” olarak adlandırılır. Yalın sistemlerde en önemli mihenk taşlarından biri “israfı en aza indirmek*” tir. Hatta mümkünse sıfır israf/ sıfır atık (İng. Waste) sloganı ile sıfırlanmaya çalışılır. Yalın yaklaşımda israf “taşıma-envanter-hareket-bekleme-fazla üretim-fazla işleme-hatalı işlem” kategorilerinde ele alınır ve ihtiyacın yoksa stok yapma, gereksiz hareketleri, gereksiz işlemleri, gereksiz taşımaları en aza indir ve katma değeri olmayan tüm faaliyetleri kaldır yaklaşımı vardır. Kısaca, sadece ve sadece “katma değeri olan işi yap”, “katma değeri yoksa elimine et, yapma”. Yalın gibi, Toplam Kalitenin de temel prensiplerinden biri olan sürekli iyileşme prensibi içinde de “iyi sistem-iyi yerleşim-doğruyu zamanında yapma-gereksiz olanı bırak ve katma değeri olmayana süreçten çıkar” vardır. Böylece “insan-zaman-doğal kaynaklar-finans” azami ölçüde değerlendirilir. İşletmeler bunu pazarda ayakta kalmak ve sürekli büyümek için yapmak zorundadırlar. Aslında aynısını “birey” de yapmak zorundadır. İnsan da “sürdürülebilirliğini yönetmeli-bilgisini yönetmeli-maddi manevi varlıklarını yönetmeli-kaynaklarını iyi yönetmelidir. İnsanlığa gönderilmiş kutsal kitapların hepsinde ve özelde Kur’an’ın neredeyse her bölümünde nakşedildiği üzere “insanın temel yükümlülükleri de bu minvaldedir. Örneğin İslamiyet’te lüzumsuz, kişinin kendine ve ailesine fayda sağlamayan işlerle uğraşması, kendini ilgilendiren konulara odaklanmaması, kendisine ve etrafına katma değer (hayır/ iyilik) getirmeyecek şeylerle uğraştığı her tür amel (yani kişinin faaliyeti) malayani olarak adlandırılır. Buna göre, malayani kişinin iyi bir kul

olma yolunda performansını düşürür, dünyada iyilikler üzerine çalışmasında gücünü zayıflatır. Tirmizi'den aktarılan bir hadisteki gibi, “kıyamette herkes, şu dört suale cevap vermedikçe hesaptan kurtulamaz; ömrünü nasıl geçirdi? –ilmi ile nasıl amel etti? - Malını nereden nasıl kazandı ve nerelere harcetti? – Cismini, bedenini nerede yordu, hırpaladı?”

Buna göre,

- işletmelerin sürdürülebilirliği yönetmesi = insanın ömrünü yönetmesi,
- işletmelerin bilgisini (knowhow) yönetmesi = insanın ilmini yönetmesi,
- işletmelerin varlıklarını yönetmesi = insanın varlıklarını yönetmesi,
- işletmelerin kaynaklarını yönetmesi= insanın cismini ve kaynaklarını yönetmesidir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; işletmeler israfı önlemek zorundadırlar, insan da kendi israfını önlemekle yükümlüdür. Eğitim, kültür, aile, yönetim, kanun ve yasal düzenlemeler de bu israfı önlemeyi desteklemede en önemli araçlardır.

Anahtar Kelimeler: Yalın Yönetim, İsfraf, Katma Değer

TASARRUF İSRAF VE KALİTELİ YAŞAM

Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU

Özet

Tasarruf, israf ve kaliteli yaşam birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Her biri doğru şekilde ele alındığında hem bireysel hem toplumsal hem de evrensel olarak daha iyi bir yaşam standardına ulaşılabilir. Tasarruf, kaynakların (para, zaman, enerji vb.) verimli ve bilinçli bir şekilde kullanılmasıdır. Tasarruf yapılarak, ihtiyaçlar karşılanabilir ve geleceğe yönelik yatırımlar yapma olanağı sağlanabilir. Bunlara örnek verecek olursak, gereksiz harcamalardan kaçınmak, elektrik, su, zaman ve gıda gibi kaynakları israf etmeden kullanmak, ihtiyaçlar sınırsız imkânlar sınırlı olduğu için gelir ve gider dengesini rasyonel olarak düzenlemek. Kaliteli bir hayat, insanın maddi ve manevi yönlerden aşırıdan kaçınılan bir yaşamını ifade eder, tasarruf yapmak ve israftan kaçınmak insanın yaşamını daha hiç şüphesiz daha konforlu ve kontrollü hale getirir. Sağlıklı beslenme, düzenli egzersiz, metafizik alanı zenginleştirmek ve dostlara daha fazla zaman ayırmaktır. İsrif, kaynakların gereksiz ve ölçsüz bir şekilde harcanmasıdır. İsrif, sadece bireysel anlamda değil, evrensel anlamda da büyük sorunlara yol açmaktadır. Özellikle gıda tüketiminde ihtiyaç fazlası yiyecek hazırlanıp çöpe atılması, moda, elektronik eşya, enerji vb. alanlarda aşırı tüketim alışkanlıkları, doğal kaynakların ölçsüz kullanılması gibi durumlar önemli sorunlardır. İsrifi önlemek için, insanın isteklerini sınırlandırması, kullanmadığı eşyaları ve ürünleri değerlendirmesi ya da paylaşması, ayrıca sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları geliştirmesi gerekir.

Tasarruf, israf ve kaliteli hayat arasında bir ilişki vardır. Tasarruf ve israftan kaçınma, kaliteli bir hayatın temel taşlarıdır. Bilinçli bir tüketici hem kendi yaşamını kolaylaştırır hem de dünyayı daha yaşanabilir bir yer haline

getirebilir. Bunun için Őu alışkanlıklar geliştirilebilir; ihtiyaca göre alışveriş yapma, aşırı harcamalardan kaçınma, zamanı doğru yönetme, zamanı israf etmeme, enerji kaynaklarını daha verimli kullanma ve doğayı koruma. Bu hususlar üzerine düşünmek ve uygulamalar geliştirmek hem bireysel hem de toplumsal anlamda büyük bir fark yaratabilir. Yaşam felsefesini oluştururken Antik Çağ filozofu Epicurus mutlu olmak için üç Őeye sahip olunması gerekir diyor; Dostlar, özgürlük ve düşünme kalitesi. Öyleyse dostları israf etme, çoğalt! Düşünmeyi israf etme, geliştir! Özgürlüğü israf etme, sahip çık! İstekler sınırsız imkanlar sınırlı öyleyse kaliteli hayat ancak denge üzerine kurulabilir.

Anahtar Kelimeler: Tasarruf, İsraf, Kaliteli Yaşam

**ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI-119**